

Transvestisme lingüístic gratuït

"Cinc races, cinc llenguatges, una dotzena de religions: cinc flotes que giravolten darrere els reflexos greixosos del seu port". Així presenta Durrell la ciutat a "El quartet d'Alexandria".

En quina llengua hi parlen doncs Nessim i Justine? I Balthazar? I Clea? I el gris funcionari francès Pombal? I l'innominat protagonista amb tots els anteriors? L'autor no s'entreté a dir-nos-ho: ell escriu en anglès - en bon anglès - i deixa la resta a la nostra consideració. O diria que més aviat se'n desentén, que el que li interessa és la força de la seva llengua com vehicle expressiu d'unes emocions i d'uns sentiments.

És cert que en determinades circumstàncies un autor es permet d'escriure paràgrafs sencers en una llengua altra que la de la narració. És el cas de Mann a "La Muntanya Màgica", amb un diàleg gairebé íntegrament en francès entre Hans - alemany - i Clawdia - diguem-ne russa per no filar massa prim - però que s'expressa en francès -, i això li permet endinsar-se en els vells tòpics d'expressivitat amb què es consideren - sovint abusivament - les llengües: Hans diu que parla en alemany fins i tot quan parla francès. I el diàleg es conclou amb una exhibició de sensualitat sembla que atribuïble a la llengua francesa, i replicada per Clawdia amb una frase contundent: "Tu es, en effet, un galland qui sait solliciter d'une manière profonde, à l'allemande".

Però en qualsevol cas, la funció de la narració i dels diàlegs que pugui contenir no és de fer un estudi sociolingüístic. De fet, no és ni tan sols comesa seva de reproduir la parla real.

No reproduïx una narrativa real Proust amb la incontinença verbal de les seves frases fluvials: practica un estil que li permet de passejar-se lliurement pels replecs de la memòria: explícitament ho anuncia a partir de l'episodi de la magdalena sucada. I tampoc no reproduïx la parla real el famós monòleg de la Molly Bloom de l'Ulisses de Joyce: mira de suggerir la divagació del pensament i, baldament l'autor hagi usat l'artifici de no posar punts, comes ni apòstrofs - i en la traducció de Mallafré, tampoc guionets -. Poseu però el text en mans d'una bona actriu i els trobareu tots ben restituïts on toca.

Si algú escrivís com realment es parla, el resultat seria insofrible: els anacoluts constants, els canvis de perspectiva, les interrupcions lògiques, les repeticions, la pobresa de vocabulari, i tot mancat del complement de l'expressió no verbal que dona la presència física i les inflexions de la farien el text incompreensible. Quantes vegades no hem vist l'anacolut "jo soc dels qui penso que..."? – això en només set paraules! La literatura que mira de reproduir la parla real és tan fictícia com la de Durrell, la de Joyce o la de Proust: amb un artifice diferent, però artifice al capdavall.

Algú pensa que els pagesos de la plana de Vic parlaven realment tal com Verdaguier escriu? O que els rústecs bosquerols d'"Els Sots Feréstcs' eren tan literàriament renegaires, grollers i burletes com els pinta Casellas? I això, és clar, és extensible al teatre i al cinema.

Per tant, qui tingui ganes de barrejar català i castellà, o simplement de prostituir el català, que ho faci, no li direm pas que no. Tothom fa el que vol, tot i que en molts casos seria més adient dir que tothom fa el que pot.

Ara: seria preferible que no ho fes des de Televisió de Catalunya: sembla que entre les funcions que li atorga la llei fundacional no hi ha pas la de fomentar ni el català ni el bilingüisme. I si fos el de reflectir el que de debò passa a les aules universitàries, ho faria íntegrament en castellà.

I això s'ha de fer extensiu als epígons que esmercen llurs esforços a vivificar - com si diguéssim - el conte i la novel·la amb el recurs al transvestisme lingüístic.

21.10.2020